

Jaarverslag Stichting Brabantse Bronnen 2013

Algemeen

De Stichting Brabantse Bronnen is notarieel opgericht op 22 januari 2009 en gevestigd te Boxtel. De stichting heeft als doel het bevorderen van de kennis van de cultuurgeschiedenis van Brabant en het versterken van de culturele identiteit van (Noord-)Brabant en zijn regio's. Stichting Brabantse Bronnen tracht haar doel onder meer te bereiken door de digitale ontsluiting van Brabants bronnenmateriaal in samenwerking met relevante partners, en door het uitvoeren - en doen uitvoeren- van educatieve projecten en voorlichting. Het bestuur bestond in 2013 uit prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (voorzitter), de heer G. van den Oetelaar (penningmeester), dr. J.G.M. Sanders (lid), mr. R. Severijns (lid) en drs. A. de Beer (secretaris). Het bestuur vergaderde in het verslagjaar vijf keer. Het inhoudelijk toezicht op de digitale bronnenuitgave is toevertrouwd aan de begeleidingscommissie, bestaande uit prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (voorzitter), dr. E.C. Dijkhof (Huygens ING), mw. dr. G.F. van der Ree-Scholten en dr. J.G.M. Sanders.

Subsidies

In het verslagjaar werden subsidies en ondersteuning ontvangen van de Provincie Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch, Streekraad Het Groene Woud en De Meerij (Leader) te Liempde, het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis te Den Haag, de Mastboom-Brosens Stichting, Stichting DELA Fonds, Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten, Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch, de Stichting Erfgoed Brabant, Prins Bernhard Cultuurfonds

Personeel

In 2013 was mw. dr. G.A.M. Van Synghel werkzaam voor de Stichting Brabantse Bronnen op basis van detachering door het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (KNAW). Mw. Van Synghel voert zelfstandig onderzoek uit met het oog op het uitgeven van een corpus van circa 750 middeleeuwse oorkonden, die zich bevinden in 21 binnenlandse en 30 buitenlandse archieven. Doel is een volledige transcriptie, diplomatische analyse en beschrijving, en publicatie van de teksten in het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant* op de website www.donb.nl. Daarnaast is zij projectmanager van de Stichting en geeft zij zowel inhoudelijk als procesmatig leiding. Zij zorgt voor additionele financiering, formuleert projecten voor verschillende doelgroepen en geeft leiding aan projectteams die de educatieve programma's uitwerken. Tevens is zij projectleider en uitvoerder van het nieuwe vertaalproject, gefinancierd door de Mastboom-Brosens Stichting.

Werkzaamheden 2013

In februari 2013 is de nieuwe invoermodule op de website van het *DONB* gelanceerd voor het vertaalproject van de Mastboom-Brosens Stichting. Uit de 669 oorkonden van het gedrukte tweede deel van het *Oorkondenboek van Noord-Brabant* (Den Haag 2000) is een selectie gemaakt van 57 Latijnse oorkonden, die vertaald worden. In 2013 is de invoermodule gemaakt en gepubliceerd, met een zoekstelsel waarbij zowel de oorkonden als de vertalingen in een resultatenlijst worden weergegeven. Geertrui van Synghel heeft 50 Latijnse oorkonden vertaald, R. Jonkers en J. Kamp zeven. De zeven vertalingen van de externe vertalers zijn door Geertrui verbeterd en ingevoerd in de database. In 2013 zijn de 57 vertalingen gepubliceerd, zie <http://www.donb.nl/database/vertalingen/weergave>. Bij de aanvang van het project, begin 2010, omvatte de documentatie van het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant* 682 oorkonden. Op dit moment is dit aantal aangegroeid tot 815 uit te geven oorkonden. Eind 2013 zijn er in totaal 315 oorkonden uitgegeven op de website (www.donb.nl), waarvan 258 oorkonden in het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant*, en 57 vertalingen.

De begeleidingscommissie van het *DONB* vergaderde op 28 januari en 20 november voor de bespreking van de oorkonden. Alle oorkonden zijn gepubliceerd op de website van het *DONB*, inclusief de afbeeldingen.

Overige werkzaamheden Geertrui in 2013:

- driejarige rapportage voor Leader over periode 2010-2013
- rapportage voor de provincie over 2012
- schrijven van projectplan voor de subsidieaanvraag bij de provincie Noord-Brabant: 'Reconstructie en herbeleving van verdwenen plaatsen van het rivierengebied in het Land van Heusden en Altena en van Het Groene Woud' en subsidieaanvraag
- schrijven van projectplan voor de subsidieaanvraag bij de provincie Noord-Brabant: 'Landschapscanon van Het Groene Woud' en subsidieaanvraag
- schrijven van een Memo ten behoeve van de ontsluiting van het Schepenprotocol van 's-Hertogenbosch
- subsidieaanvraag Toponiemenbanken in Nationaal Landschap Het Groene Woud bij de Stichting Streekrekening Het Groene Woud (samen met A. de Beer)
- activiteitenverslag voor afronding subsidie BNG
- activiteitenverslag voor afronding subsidie Prins Bernhardfonds
- jaarverslag 2012
- vertalingen vertaalproject Mastboom-Brosens Stichting
- de invoermodule vertalingen, schrijven van verantwoording vertalingen
- nieuw item met addenda et corrigenda op de website *DONB*
- selectie van oorkonden voor de lezing Maastricht 'documents as artefacts' feb. 2014

Archiefonderzoek Geertrui van Synghel

's-Hertogenbosch, BHIC, Mechelse aanwinsten

's-Hertogenbosch, Stadsarchief, Oud Rechterlijk Archief

Maastricht, Regionaal Historisch Centrum Limburg, archief Sint-Servaaskapittel

Te Brugge in 4 verschillende archiefinstellingen:

Groot Seminarie, archief abdij Ten Duinen-Ter Doest

OCMW, archief Sint-Janshospitaal te Brugge

OCMW, archief Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie te Brugge

Rijksarchief, archief abdij van Zoetendale te Maldegem Gent, Stadsarchief

Parijs, Bibliothèque Nationale, Fonds Latin

Parijs, Bibliothèque Nationale, Collection Moreau

Werkzaamheden Geertrui in relatie tot *DONB*

- advisering editieregels en correctie van het oudste cijnsregister van Maastricht voor prof. mr. Nève
- correctie van het jaargetijdenboek van Oisterwijk (1532) ten behoeve van Wim de Bakker
- overleg met het Huygens ING over de opzet van de Digitale Charterbank Nederland
- correcties op de canon van Geertruidenberg
- aanvullingen op de canon van Oirschot

Lezingen

Dr. Geertrui Van Synghel, 'Van perkament via papier naar het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant*'. Lezing voor de Orde van den Prince te Kalmthout, 28 februari 2013

Dr. Geertrui Van Synghel, 'De middeleeuwse schepenprotocollen van 's-Hertogenbosch: centrale bron voor de reconstructie van de stedelijke administratie'. Lezing tijdens het Internationaal colloquium Itinera Nova: 'Tools, People & History' te Leuven, 26 april 2013

Dr. Geertrui Van Synghel, 'Oorkonden van Geertruidenberg in het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant*'. Lezing voor de Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe' te Geertruidenberg, 17 oktober 2013

Dr. Geertrui Van Synghel, 'Het *Oorkondenboek van Noord-Brabant*, Oirschot onder de loep'. Lezing voor de Heemkundekring Oirschot, 10 december 2013

Dr. Jan Sanders, 'Boeken uit het kartuizerklooster 'Hollandse Huis'', Lezing voor de Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe' te Geertruidenberg, 17 oktober 2013

Prof. Dr. Arnoud-Jan Bijsterveld, 'De legende van Sint Gertrudis en de traditie van heilige oermoeders'. Lezing voor de Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe' te Geertruidenberg, 17 oktober 2013

Publicaties 2013

G. Van Synghel, 57 vertalingen van West-Brabantse oorkonden uit het tweede deel van het *Oorkondenboek van Noord-Brabant*, zie <http://www.donb.nl/database/vertalingen/vertalingen-oorkonden> en <http://www.donb.nl/database/vertalingen/weergave>.

G. Van Synghel, Nieuwe oorkonden in het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant*, <http://www.donb.nl/database/weergave>.

G. Van Synghel, 'Heusdense schepenoorkonde duikt weer op', *In Brabant* (2013) 10-11.

Astrid de Beer, 'Publieksavond over de middeleeuwse geschiedenis van Geertruidenberg', *In Brabant*, nr.5 (oktober 2013), 6-7.

Publieksactiviteiten

17 oktober 2013. Historische publieksavond over de middeleeuwse geschiedenis van Geertruidenberg, in samenwerking met de Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe',

georganiseerd in het kader van 'Geertruidenberg 800 jaar stad'. Locatie: Cultureel centrum De Schattelij te Geertruidenberg

10 december 2013. Historische publieksavond, in samenwerking met heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot'. Locatie: café zaal 't Vrijthof te Oirschot. R. Severijns opende de avond.

Aandacht in de pers

publiciteit in Brabants Dagblad over toponiemenbanken

<http://www.bd.nl/regio/den-bosch-en-omgeving/boxtel/nieuwe-toponiemenbanken-in-groene-woud-1.4012054#Uj4WhfrWk> U.email

2 oktober 2013, interview over toponiemenbanken met Astrid de Beer in het programma 'Best Interessant' van Omroep Best

'Geslaagde publieksavond Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe', Langstraat 24 oktober 2013

Geslaagde publieksavond Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe

GEERTRUIDENBERG · Donderdag 17 oktober vond in theater De Schattelij een publieksavond plaats, deze bestond uit een drietal lezingen van vooraanstaande historici. Het initiatief voor deze avond was uitgegaan van de Stichting Brabantse Bronnen en het verschaft de Oudheidkundige Kring een mooie gelegenheid om in het kader van 800 jaar Stad Geertruidenberg samen met de Stichting Brabantse Bronnen de organisatie te verzorgen. De belangstelling voor de avond was groot en dus was de zaal tot op de laatste stoel bezet met 125 gasten.

De voorzitter van de Oudheidkundige Kring, Jan van Gils opende de avond en gaf vervolgens het woord aan Drs. Astrid de Beer van de Stichting Brabantse Bronnen. Zij gaf uitleg over de doelstellingen van deze Stichting en introduceerde steeds de sprekers. Zij startte met Dr. Geertrui van Synghel (Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis). Deze Belgische historica gaf uitleg over de charters met betrekking tot de oprichting in 1310 van het kerkbestuur 'Bergse Kapittel'. In de kapittelstukken van Geertruidenberg komt de stad ook als bedevaartsoord in beeld. De betrokkenheid van de abdis van Thorn, waarbij Geertruidenberg was aangesloten, bleek wel uit de verplichtingen die waren vastgelegd. Diverse charters, oorkonden

voorzien van een zegel, werden tijdens de lezing toegelicht. In de charterbank van het Regionaal Archief Tilburg zijn 189 charters, met de hand geschreven op perkament, van Geertruidenberg en Raamsdonk aanwezig en online in te zien. De oorkonden van Geertruidenberg zijn terug te vinden in het oorkondeboek van Holland en Zeeland en in het oorkondeboek van Noord-Brabant. De oudste oorkonde dateert van 31 mei 1335 waarin graaf Willem III van Holland de Poorters van Geertruidenberg het voorrecht schenkt dat zij uitsluitend door de schepenen van Geertruidenberg verhoord en berecht mogen worden. Oudste vermeldingen over Geertruidenberg (toen nog Berg genaamd) komen voor in oorkonden van 967 en 992. De eerste oorkonde waarin de naam Geertruidenberg werd vermeld betrof de stadsrechten van 1213. Uit de oorkonden blijkt ook dat Geertruidenberg vanaf de Middeleeuwen Hollands was en pas vanaf de 19e eeuw Brabants. Als tweede spreker kwam Prof. Dr. Arnoud-Jan Bijsterveld (Stichting Brabantse Bronnen) aan het woord. Hij nam de toehoorders mee in 'de legende van Sint-Gertrudis'. Nog altijd is het de vraag of de heilige Sint-Gertrudis als kluisenaarster in Geertruidenberg geleefd heeft, er zijn te weinig schriftelijke bronnen die dit aantonen. Na de pauze was het de beurt aan Dr. Jan Sanders (Stichting Brabantse Bronnen), hij ging in op de recent gevonden drie boeken die afkomstig zijn uit het kartuizerklooster van Geertruidenberg. Destijds stond het klooster overigens op de plaats waar nu de Kloosterhoeve gebouwd is. Sanders stippelde de route uit die de drie boeken de afgelopen eeuwen hadden afgelegd en toonde oude schetsen waarop de bouwcontouren van een kartuizerklooster te zien waren.

DE LANGSTRAAT · DONDERDAG 24 OKTOBER 2013

Dr. Geertrui van Synghel

Tevens gaf hij onder andere aan wat de betekenis en het belang was van een kloosterbibliotheek, zowel destijds als voor het nageslacht. Bas Zijlmans, erevoorzitter van de Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe sloot de avond af en bedankte alle sprekers, bezoekers en medewerkers voor de aandacht. Aan het eind van de avond bekeken vele bezoekers de voorwerpen, waaronder één van de Kartuizerboeken en de levensbeschrijving uit 1632 van Sint-Gertrudis, die in een vitrine tentoongesteld waren. (JH)

Samenwerking

In 2013 is samengewerkt met de Leerstoel Cultuur in Brabant van Tilburg University, het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis te Den Haag, Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch, Stichting Erfgoed Brabant te 's-Hertogenbosch, Streekraad Het Groene Woud, Mastboom-Brosens Stichting, Stichting Dela Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Cultuurfonds Bank Nederlandse Gemeenten, de Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe en heemkundekring "De Heerlijkheid Oirschot".

Astrid de Beer
Secretaris SBB

LEERSTOEL CULTUUR IN BRABANT

Provincie Noord-Brabant

